
АБРАМОВИЧ В. Є.,
здобувач,
кафедра педагогічної
майстерності,
Київський міжнародний
університет,
викладач, кафедра іноземних мов,
Національний
медичний університет
імені О.О. Богомольця,
м. Київ

ЗАСТОСУВАННЯ ОНЛАЙН-НАВЧАННЯ НА ПЕРШОМУ КУРСІ МЕДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ: ФРАНЦУЗЬКИЙ ДОСВІД

У статті розглядається хід впровадження нових форм та методів застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в перший рік навчання (PACES) системи вищої медичної освіти Франції на прикладі досвіду медичного факультету Бобіньї, Париж 13. Це дослідження засноване на аналізі відвідувань сайту «Віртуальний Кампус», на якому розміщені такі засоби викладання як підкасти, роздатковий матеріал, семінари та форум, а також результати опитування студентів.

Ключові слова: онлайн навчання, ІКТ, вища медична освіта, підкаст, семінар, форум, Франція.

В данной статье рассматривается ход внедрения новых форм и методов использования информационно-коммуникационных технологий (ИКТ) в первый год медицинской подготовки (PACES) системы высшего медицинского образования Франции на примере опыта медицинского факультета Бобиньи, Париж 13. Это исследование основывается на анализе посещений сайта «Виртуальный Кампус», на котором размещены такие средства обучения как подкасты, раздаточный материал, семинары и форум, а также результаты опроса студентов.

Ключевые слова: онлайн обучение, ИКТ, высшее медицинское образование, подкаст, семинар, форум, Франция.

This is a progress report on the introduction of new technologies of information and communication (TIC) in the first year of common health studies (PACES) at the Faculty of Medicine of Bobigny, Paris 13. A pod-cast lectures as well as workshops associated with an online forum questions in some subjects including physiology have been posted on the Virtual Campus which hitherto housed the documents for lectures (slideshows and / or handouts). This study is based on analysis of the connections to the site of the Virtual Campus that hosts these teaching methods as well as the results derived from a survey of students. The pod-cast to re-view a slideshow with bunk teacher talk as granted during the lecture seems to be an interesting complementary modality to the presence in the courses and the provision of documents (slides and / or handouts) most often to review specific points of the course. In some disciplines, the accession of teachers is an issue to be resolved (legal contract law to establish the image). Online workshops associated with forum questions seem to allow students to work in maintaining a certain degree of interactivity when the number of students by a workshop group becomes too large.

Key words: *online learning, TIC, higher medical education, podcast, workshop, forum, France.*

Протягом декількох останніх років поява нових інформаційних і комунікаційних технологій (ІКТ) змінила спектр інструментів, які використовують студенти у навчанні. Як зазначила Женев'єва Фіорасо (Geneviève Fioraso), державний секретар з питань науки та освіти, з приводу відкриття національної платформи дистанційного онлайн навчання наприкінці 2013 року: «Відбувається цифрова революція. Це і можливість, і виклик для руху університету. Шанс переосмислити розвиток і передачу знань, в інтерактивному режимі, з теперішніми та майбутніми студентами сьогодні, що знаходяться в самому центрі освітнього проекту вищої освіти. Наше завдання полягає в побудові успішного, інноваційного, сучасного і відкритого для світу університету [4].

На теперішній час існує значна кількість досліджень вітчизняних науковців з питань впровадження онлайн навчання на різних етапах медичної

підготовки за різноманітними аспектами: на додипломному (Т.А. Хомазюк, В.І. Грищенко, Ю.П. Люлька та ін.) і післядипломному (В.К. Гринь, О.І. Бассов, Д.В. Соколов, А.С. Воробйов) етапах медичної освіти, в рамках нової концепції «суспільства знань» (Ю.В. Вороненко, О.П. Мінцер), технологію викладання курсу ортопедичної стоматології на сайті із застосуванням сучасних Інтернет-технологій як основного засобу для забезпечення самостійної роботи студентів дослідили вчені кафедри ортопедичної стоматології Одеського національного медичного університету Л.Д. Чулак, А.О. Бас, В.Г. Штурмінський, В.В. Корчемний; вчені Національного медичного університету імені О.О. Богомольця: В.О. Калібабчук, Н.В. Стучинська, Т.А. Лисенко дослідили проблему організації самостійної роботи студентів з медичної хімії засобами ІКТ, І.Є.Булах досліджує питання теорії педагогічних тестів, медичної інформатики тощо. І.М. Дуніна в своїх публікаціях

розкриває особливості застосування дистанційного навчання в університетах Франції та проводить аналіз досліджень французьких науковців з цього питання. Проте, практичне застосування цих технологій в Україні залишається обмеженим й особливо на додипломному етапі медичної підготовки, коли більшість освітніх порталів залишаються лише віртуальними бібліотеками, хоча одним з головних принципів сучасного дистанційного навчання є інтерактивність. Таким чином, проблема ефективного застосування онлайн навчання залишається гостро актуальною.

Вище зазначені протиріччя між світовими тенденціям розвитку онлайн навчання в медичній освіті і реальним станом його реалізації в українських університетах обумовлюють необхідність дослідити особливості застосування інформаційних технологій у Франції на додипломному етапі, а саме – в перший рік першого циклу навчання. Відповідно, нашим завданням було розкрити загальні тенденції використання ІКТ онлайн на французьких медичних факультетах, на прикладі факультету Бобінь розглянути хід впровадження нових форм та методів застосування ІКТ в перший рік навчання та проаналізувати його результати.

Сучасна система вищої медичної освіти у Франції стає більш гнучкою та намагається відповідати потребам суспільства різними шляхами. Медичні факультети використовують різні методи та засоби ІКТ на всіх етапах медичної підготовки в різному обсязі. У той час, як система дистанційного навчання на післядипломному та особливо безперервному циклах освіти міцно зайняла своє місце (у FMC - 50% учбового часу) й має великосяжну базу ресурсів, форм і методів їх застосування, засоби використання ІКТ на додипломному етапі все ще в процесі розробки, але вже на багатьох медичних факультетах ці технології повністю інтегровані в систему навчання у

формі відеоконференцій та так званої «персональної навчальної зони» (Espace personnel de formation) чи «цифрової робочої зони» (Espace numérique de travail) [5], [2], [3]. Вона дозволяє студенту користуватися учбовими матеріалами (включаючи аудіо та відео) з дисциплін, що вивчаються, задавати питання викладачам та отримувати результати іспитів та власного рейтингу. Наприклад, в університеті Гренобля кожен семестр ділиться на 24 навчальних групи, згрупованих по 4, для формування 6 циклів навчання. Кожна група триває протягом чотирьох тижнів, кожен з яких присвячений різним формам діяльності й перші два тижні навчання проводиться з використанням ІКТ онлайн :

- перший тиждень присвячений вивченню дисциплін з DVD або з сайту med@TICE, тобто одна або дві різні дисципліни вивчаються протягом тижня у вигляді анімованих мультимедіа, що супроводжуються аудіо записом коментарів викладача.
- другий тиждень використовується для формулювання онлайн питань (la Formulation en Ligne des Questions FLQ) викладачам: ці питання стосуються виключно тих мультимедійних курсів, що вивчалися на попередньому тижні. Вони закладають основу подальших очних інтерактивних занять (des Séances d'Enseignement Présentiel Interactif (SEPI)) наступного тижня [6].

У вересні 2010 року в ході реалізації реформи першого року медичного навчання (PACES) педагогічний колектив факультету (UFR) «Охорони здоров'я, медицини та біології людини» Університету Париж 13 (Бобінь) вирішив скористатися можливістю ввести інші методи навчання, використовуючи «Віртуальний кампус» (Campus Virtuel). Однією з причин цього нововведення була необхідність реорганізувати освіту за єдиною програмою на всіх UFR Франції, організованою по семестрах, як це передбачено форматом LMD (європейська схема

«ліценціат – магістр – доктор»), та за міждисциплінарними навчальними одиницями (*unité d'enseignement* - UE) з розподілом 2 семестру (S2) на 4 напрями: медицина, стоматологія, фармація та акушерство. Також, однією з причин цих навчальних змін стало очікування збільшення кількості студентів, що в кінцевому результаті не відбулося в Париж 13. Тим не менш, існує тенденція до збільшення співвідношення кількості студентів відносно кількості викладачів в останні роки. Якщо застосування відеоконференцій вирішує проблему проведення лекції на декілька аудиторій, ідеальні умови (групи з менш ніж 50 студентами, що дозволяє використовувати інтерактивні методи) для семінарів вже не витримуються.

На факультеті Бобіньї, на додаток до відео-конференцій, необхідних для лекцій і вже існуючих протягом багатьох років, була введена система *подкастів*. Крім того, деякі викладачі відмітили, що стало важко забезпечувати ефективне проведення семінарів в групах – форма навчання, що користуються популярністю серед студентів. В наслідок цього, наприклад, курс з фізіології був переведений повністю в форму онлайн з форумом для запитань. Також викладачі клітинної біології розмістили свої семінари, а викладачі фармакології – форум для запитань. Інші дисципліни зберегли «традиційні» семінари, але з групами із значною кількістю студентів (анатомія, біофізика, фізика), або організованих у формі «робочих сесій» (біостатистика).

Завдання впровадження ІКТ онлайн на першому курсі особливо важливо, оскільки це конкурсний рік, який вимагає забезпечення рівного рівня надання знань для всіх студентів і, що відрізняє його від наступних років, характеризується дуже активною участю студентів в процесі навчання незалежно від його форми (лекції чи семінари).

Таким чином, можна припустити, що онлайн-методи навчання до-

зволять викладачам працювати, підтримуючи належний рівень надання знань для всіх студентів, не шкодячи освітнім цілям.

Доктор Ізабель Фам (Isabelle Pham) провела дослідження за результатами першого року впровадження Віртуального кампусу на факультеті Бобіньї, метою якого було з'ясувати як студенти використовують ці нові інструменти та їх сприйняття і прихильність до цих методів [7]. Проаналізуємо результати цього дослідження.

Використання подкастів. Кількість відвідувань та час, проведений в Кампусі, була низькою на початку року, що відображає труднощі в ознайомленні з системою та небажання з боку викладачів окремих предметів приймати участь у проекті через деякі юридичні аспекти (авторські права, право на зображення та ін.), що потребує певних уточнень і встановлення правових договорів. Крім того, опитування студентів показала досить задовільну зацікавленість (58%). Але на кінець навчального року кількість навчальних курсів, представлених на сайті значно збільшилася, що вказує на більшу зацікавленість викладачів, які зрозуміли доцільність такої форми роботи. Також вони отримали можливість проаналізувати потреби студентів стосовно змісту файлів та внести необхідні зміни. Тривалість окремих сесій вказує на те, що студентів цікавлять певні окремі пункти курсу, які можна переглядати завдяки розподілу підкастів на розділи. Також, цікавою стала можливість повторного перегляду слайдів з аудіо коментарями викладачів як під час лекції та отримання матеріалів для друку.

Семінари. Більшість студентів вважають семінари (практичні заняття) дуже важливими у підготовці до конкурсу. Ця думка знаходить своє відображення в національному опитування, проведеному Національною асоціацією студентів-медиків Франції (ANEMF), опублікованому в червні 2011 року [1], згідно якого вони бажа-

ли збереження квоти на практичні заняття в розмірі 30% з групами по 35 студентів максимум. Для факультету Бобині це означало виникнення проблеми не тільки недостатньої кількості викладачів, але й місцезоташування. На практиці на семінари виділяється від 10 до 33% від загальної кількості годин з дисципліни. Групи складаються або зі 130 студентів (8 груп) чи 250 студентів (4 групи) відповідно до доступної кількості викладачів. Деякі дисципліни (такі як гуманітарні) не пропонують практичних занять взагалі.

Для семінарів онлайн на факультеті обрали такі самі методи інтерактивного навчання та роздатковий матеріал як й ті, що застосовуються на очних заняттях. Нарешті, остаточне опитування показало, аналогічну пропорцію студентів, які відвідували очні (86%) та онлайн семінари (81%) з високим рівнем задоволеності саме інтернет навчанням (82%). Якщо розглядати студентські коментарі, критичні зауваження більше сутності цих занять ніж їх форми: не адаптованість завдань до конкурсних, критика в адресу конкретного викладання або викладача.

Ми хотіли би відмітити додаткові функції цієї платформи, що дозволяють розробляти онлайн вікторини для проведення самооцінки студентів. Така форма роботи дозволяє підвищити мотиваційний рівень студентів й, в свою чергу, покращити ефективність їх підготовки.

Форум. Форум для запитань представляється необхідним на додаток до семінарських занять онлайн за відсутності прямого контакту і втрати взаємодії з викладачем. Він представляє собою відкритий форум, де студенти можуть задати питання за темами дисципліни або окремого семінару. З практики відомо, що тільки 10% - 15% студентів задають питання під час традиційного заняття, у той час як решта їх слухає й намагається отримати користь з відповідей. Недоліки та перепони, з якими ми можемо зіткнутися

під час проведення такої форми навчання наступні:

- можливість появи небажаних коментарів та питань, що не пов'язані з дисципліною, які можуть «забруднювати» форум;
- відсутність структуризації запитань за розділами або темами;
- проблема врахування робочого часу викладачів.

В цілому, наявність ІКТ в навчанні на першому курсі медичної освіти стрімко розвивається не тільки у Бобині, але, як зазначено вище, й на інших французьких факультетах медичних наук. Головні зусилля в цій галузі спрямовані на:

- в інформаційному плані: враховуючи специфіку цього року як підготовчого до вступних іспитів, студенти дуже вимогливі й, завдяки онлайн підтримки навчального процесу, якість курсу вже не розглядається виключно як така, що залежить від якості викладання або змістовного наповнення, але в залежності від доступності цього курсу: залучення викладача у підкастах, проблеми з підключенням і комп'ютерні помилки та ін.. Можливість для викладачів проводити індивідуальний аналіз кількості відвідувань дозволяє проводити глибший аналіз змісту навчального курсу та педагогічної ефективності ІКТ (кореляція результатів використання ІКТ з успішністю на іспитах). Але ми повинні враховувати той факт, що згідно опитуванню 30% студентів сказали, що при підготовці до конкурсу вони вважають вкрай корисним займатися з тьютором від студентської асоціації (30%) і приватну підготовку (60%).
- в педагогічному плані необхідно досягти гармонізації використання ІКТ між різними дисциплінами і оптимального застосування наявних інструментів (вправи та онлайн-вікторини).

Таким чином, застосування таких інструментів онлайн навчання

як лекції у формі інтерактивних відео конференцій, підкастів, семінарів та форумів надає такі переваги як: по-перше - зменшення аудиторного навантаження викладачів, по-друге - проведення глибшого аналізу навчального контенту, що надає більшої гнучкості освітньому процесу у відповідь на потреби студентів, по-третє - підвищення зацікавленості студентів у навчанні та мотивації їх до самостійної роботи і саморозвитку. З іншого боку, головною проблемою у застосуванні французького досвіду в українських університетах є, на нашу думку, враху-

вання робочого часу викладачів та набагато менша зацікавленість і мотивація українських студентів через значні відмінності в побудові систем вищої медичної освіти країн (тобто, в Україні реалізація подібних технологій була б більш доцільніша та ефективна на 3 курсі при підготовці до іспитів КРОК).

Перспективним напрямом дослідження означеної проблематики є вивчення особливостей застосування дистанційного навчання онлайн на післядипломному етапі медичної підготовки у Франції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. *Contribution au PACES* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.anemf.org. – Загол. з екрану. – Мова франц.
2. *La Première Année Commune aux Etudes de Santé (PACES) à l'Université Montpellier 1* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.univ-montp1.fr/formation/la_paces_de_a_a_z. – Загол. з екрану. – Мова франц.
3. *Faculté de Médecine de l'Université Aix-Marseille. L'enseignement / La politique pédagogique* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.timone.univ-mrs.fr/medecine/enseignement/censeignement.html>. – Загол. з екрану. – Мова франц.
4. *France Université Numérique : la première plateforme d'enseignements en ligne est ouverte* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gouvernement.fr/gouvernement/france-universite-numerique-la-premiere-plateforme-d-enseignements-en-ligne-est-lancee>.
5. *Université de Rouen* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://universitice.univ-rouen.fr/>. – Загол. з екрану. – Мова франц.
6. *UFR de Médecine et de Pharmacie de Grenoble* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www-sante.ujf-grenoble.fr/SANTE/cms/sites/medatice/paes/portail/?pid=99>. – Загол. з екрану. – Мова франц.
7. *Utilisation des enseignements en ligne pour la 1ère Année Commune des Etudes de Santé (PACES) Etat des lieux à l'UFR Bobigny – Paris 13. Mémoire du DIU de Pédagogie Médicale (Paris 5, Paris 6, Paris 11, Paris 12)* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.edu.upmc.fr/medecine/pedagogie/memoire/Memoires%202011/2011%20PDF/Pham.pdf>. – Загол. з екрану. – Мова франц.